

УДК 323.3

В. А. Полторак

д-р філос. наук, зав. кафедри політології, соціології та гуманітарних наук
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля,
к. 3402, вул. Набережна Леніна, 18, м. Дніпропетровськ, 49000, Україна,
т. (056)778–23–40, e-mail: dsec.sfp@dnup.edu

ПОЛІТИЧНА СТРАТИФІКАЦІЯ СУЧАСНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ГРУПИ

Стаття присвячена аналізу важливої та практично не вивченої в соціології політики та політології проблеми стратифікації різних соціальних та інших груп у політичній структурі суспільства, тобто по їх «доступу» до влади, можливостях її використання. Розглядається питання відносно владних нерівностей в демократичному суспільстві, їх джерел, інституціоналізації, використання та подання у різних типах суспільств.

Ключові слова: політична стратифікація, соціально-політичні групи, владні нерівності.

Постановка проблеми. Однією з важливих проблем, пов'язаних із аналізом політичної сфери сучасного демократичного суспільства, є проблема його політичної стратифікації. Якщо в соціології подібна стратифікація, тобто поділ людей на різні соціальні групи і прошарки, їх певна ієрархія, місце в соціальній системі, вивчається достатньо глибоко, то в політології та соціології політики ця проблема, без перебільшення, може бути названа в плані наукового аналізу «білою плямою».

Йдеться про основні критерії, згідно з якими різні суспільні групи поділяються в суспільстві за ознаками влади, її володінням, функціонуванням та використанням громадянами. На жаль, концепція, яка використовувалася раніше деякими соціологами та політологами (її назва — «соціологічний підхід») та виходила виключно з того, що різні соціальні групи мають різний, притаманний саме цим групам обсяг влади та можливості її використання, виявився відносно сучасного демократичного суспільства недостатнім (а інколи й зовсім непридатним) як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Про це, зокрема, свідчить практика сучасних українських виборчих кампаній та аналіз уподобань та реальної електоральної поведінки різних груп електорату. Саме тому на сьогодні є особливо актуальною з точок зору забезпечення ефективного розвитку і функціонування демократичного суспільства проблема соціально-політичних груп та політичної стратифікації суспільства. Під подібною стратифікацією ми розуміємо розподіл, ієрархію різних груп людей в суспільстві по їх відношенню до влади, володінню тими чи іншими її обсягами та повноваженнями.

Ця важлива проблема, на жаль, є практично не вивченою. Можна казати лише про деякі підходи до її аналізу в роботах українських та російських

ських соціологів і політологів, зокрема І. Е. Бекешкіної, О. І. Вишняка, В. Н. Іванова, Ф. Н. Ільєсова, О. Д. Куценко, В. А. Полторака, А. І. Соловйова, Г. Ю. Семігіна та деяких інших. Отже, розгляд цієї проблеми є вельми актуальним як для соціології політики, так і політології.

Основна мета статті — аналіз проблем владних нерівностей у сучасному демократичному суспільстві та його політичної стратифікації, зокрема, виділення різних соціально-політичних груп, суб'єктів політики, які виступають як складові політичної системи.

Виклад основного матеріалу. Перша важлива проблема, яка постає у випадку із розглядом політичної стратифікації суспільства, це проблема наявності різних груп громадян, які мають різну «вагу» в політичній діяльності, володіють різними владними повноваженнями та можливостями. Більш того, ця проблема потребує аналізу з точки зору того, чи є така стратифікація, такі владні нерівності поміж групами інституціоналізованими. Чи може подібна різниця у владних «можливостях» виходити виключно з наявних вад демократії, недосконаленості в її реалізації?

Якщо розглядати політику в її реальному вимірі, то вона завжди постає як сукупність дій різноманітних суб'єктів (акторів як часто-густо називають сьогодні) у сферах їх взаємодій у політичній площині, а саме: діяльності по боротьбі за політичну владу та її використання. Тобто суб'єкти політики — це усі ті, хто приймає реальну участь у владній взаємодії із державою. Причому незалежно від міри, можливостей впливу таких акторів на рішення, що їх приймає держава. Тому що усі такі актори, навіть окремі громадяни, які зовні не можуть активно та самостійно впливати на шляхи та інтенсивність вирішення політичних проблем, можуть об'єднуватися в різноманітні партії, рухи. Чи взагалі впливати на вирішення таких проблем у процесі виборів, референдумів.

Таким чином, якщо казати про стратифікацію політичного простору, то можна зробити висновок, що вона дуже складна, багатопланова, ієрархічна. Існують різні підходи до характеристики соціальної стратифікації політичного простору, тих індивідів та груп, організацій, що складають її. Найбільш коректною, з нашої точки зору, може виступати запропонована російським політологом О. І. Соловйовим. На його думку, вона складається із трьох груп суб'єктів:

- індивідуальних суб'єктів (мікроакторів), до яких входять пересічні громадяни, що тим чи іншим чином приймають участь у політичній діяльності, представники бюрократії, еліти, політичні лідери і т. ін.;
- групові суб'єкти (макроактори), що включають в себе різні соціальні (зокрема й національні) групи, колективи і т.п.;
- інституціональні суб'єкти (організаційні актори), серед яких, зрозуміло, політичні партії, громадські рухи, лобі та ін., що реалізують деякі представницькі та виконавчі функції в політичній системі [1, с. 103–104].

Коли мова йде про суб'єктів політики, то часто маються на увазі люди та організації, що реально володіють державною владою (чи хочуть нею оволодіти); тобто політичні лідери, політичні партії, громадські рухи і т. ін. [2, с. 122]. З нашої точки зору, такий підхід є дуже дискусійним.

Насправді, мова йде якраз про соціальну та іншу стратифікацію політичного простору, тобто про те, що будь-який індивід, будь-яка організація чи група людей потенційно є суб'єктами політики, можуть впливати на реалізацію політичної влади, більш того — бажати брати максимально активну участь в її реалізації.

Існують лише дві проблеми. Перша — завдяки наявності соціальної стратифікації політичного простору та наявності владних нерівностей не всі вони мають змогу брати участь (однакову, рівномірну) в функціонуванні у політичному просторі. Друга проблема: реальні характер та інтенсивність участі різних громадян та груп громадян у політичній діяльності дуже різняться.

Взагалі мова йде про те, яким чином громадяни самостійно, із власного бажання беруть участь у політичній діяльності. Тобто про те, по-перше, чи «хочуть» та як само громадяни брати участь в політичній діяльності. І, по-друге, наскільки та яким чином «можуть» громадяни брати таку участь.

Тобто в останньому випадку йдеться вже про так звану політичну стратифікацію суспільства, яка, на відміну від соціальної стратифікації, є процесом розшарування суспільства на різноманітні (в першу чергу — соціальні) верстви, розташовані в ієрархічному порядку за доступом до політичної участі та влади. Така політична стратифікація, на думку О. Д. Куценко, залежить від соціальної дистанції між функціонуючими елітами та позаелітними групами, правлячими та залежними класами, в сучасних суспільствах — від особливостей зв'язку між державними інституціями та громадянським суспільством. Виділяють, зокрема, наступні моделі стратифікації політичного простору: елітаристську, модель правлячого класу; плюралістичну, демократичного елітизму та деякі інші [3, с. 377].

Здійснюючи розгляд такої важливої, але практично не вивченої на сьогодні проблеми, як владна нерівність громадян, політична ієрархічна стратифікація суспільства, треба, безумовно, сказати кілька слів про наявність та реальність подібної диференціації населення щодо володіння та використання політичної влади. Вірогідно, можна казати про три наступні різновиди політичної стратифікації: природну, політично мотивовану і політично невідворотню.

У першому випадку мова йде про природний стан політичної нерівності тих соціальних страт, які за своїм соціальним статусом та деякими іншими чинниками не претендують і об'єктивно не можуть претендувати на будь-яку політичну участь у владі. Це громадяни, які за вироком суду перебувають у пенітенціарних установах або ведуть асоціальний спосіб життя і т.ін. Такий підхід не носить дискримінаційного характеру, а обумовлений виключно об'єктивними обставинами.

Щодо політично мотивованої стратифікації, найчастіше — відкрито навмисної, а не надуманої політичної нерівності значних сегментів суспільства, то вона зустрічається і проявляється найчастіш у недемократичних типах політичних систем, коли будь-які соціальні групи свідомо дискримінуються владою найчастіше за національними, етнічними, класовими або

релігійними ознаками (прикладів достатньо в історії розвитку України та СРСР за часів радянської влади).

Нарешті, відносно політично невідвортної стратифікації. Реально функціонуюче демократичне суспільство на практиці в змозі забезпечити тільки один вид рівності — юридичну рівність прав і обов'язків індивідів, окремих громадян тієї або іншої держави, якщо робити акцент на політичних правах. Говорити про стосунки політичної рівності соціальних груп науково неадекватно з простої причини: соціальні групи реально ніяких юридичних чи політичних прав не мають і володіти ними в принципі не можуть. Їх «права» можуть бути реалізовані тільки і виключно через реалізацію прав індивідів, що входять в ці групи. Саме тому говорити про політичну стратифікацію суспільства можна лише у цьому значенні, а саме: як політично невідвортну стратифікацію. Тобто як про явище природне, неминуче і нормальне для розвиненої демократії, а не як про якусь ваду демократії.

А чи може подібна політична нерівність у володінні владою та її використанням бути тим чи іншим чином інституціоналізованою, тобто бути, скажімо, легітимізованою? З нашої точки зору, безумовно. При цьому можна казати про багато шляхів такої легітимізації. Наведемо приклад простого та відомого кожному українцю підходу до подібної інституціоналізації. Мова йде про закони про вибори, які в країні переробляються практично до кожного нового голосування в залежності від інтересів тих чи інших груп, що на даний час у владі. Так, у свій час в інтересах Блоку Юлії Тимошенко та Партії регіонів в Україні була запроваджена пропорційна система виборів, яка дозволяла увійти в державні органи влади практично лише представникам цих двох політичних угруповань. Надалі ця система, яка була впроваджена і на місцевому рівні, продемонструвала свою недостатню ефективність. Зокрема, постали проблеми, пов'язані із практичною неможливістю оновлення політичної еліти. Але головне: виявилось, що на рівні селищ, міст, районів, областей така пропорційна система на практиці віддаляла владу від народу, громадян; люди просто не знали, хто репрезентує їх інтереси у місцевих органах влади.

Тому у 2010 році в процесі організації місцевих виборів владні структури вимушені були повернутися частково до мажоритарної системи виборів у місцеві органи влади, місцеві ради з метою включення до боротьби «молодих» партій та політиків. До речі, і цей процес був непростим, мав свої специфічні обмеження. Наприклад, балотуватися в місцеві органи влади заборонено було, по-перше, політичним блокам; по-друге, не мали можливості висуватися на деякі виборні посади люди, що не є членами політичних партій.

Ще більш «цікавими» були дії українського парламенту щодо переробки закону про вибори до тих, що відбулися у жовтні 2012 року та вводили змішану виборчу систему по виборах у Верховну Раду. Само по собі впровадження виборів половини депутатів по мажоритарних округах навряд чи в умовах України змогло б викликати заперечення: громадяни здобули можливість звертатися безпосередньо до виборних осіб із серйоз-

ними повноваженнями з метою вирішення своїх проблем. Але насправді правляча партія запровадила таку систему для вирішення (як вже це було і раніш в умовах незалежної України) своїх проблем щодо формування парламентської більшості та організації безпосередньо впливу на мажоритарників з боку влади при прийнятті необхідних останній законів. Тобто прийнятий закон про вибори реально легітимізував політичну нерівність для частки громадян та політичних організацій, що мали опозиційний характер.

Таким чином, здійснений аналіз свідчить про те, що в суспільстві окрім стратифікації суто соціальної має місце стратифікація політична, тобто поділ різних груп людей по доступу до політичної влади та її використанню. Засновником теорії політичної стратифікації суспільства цілком справедливо можна вважати німецького соціолога Макса Вебера.

Аналізуючи специфіку багатовимірної підходу до пояснення соціальної стратифікації, який ґрунтується на розумінні взаємодії поміж багатством, престижем і владою як факторами стратифікації, він зауважував, що влада в суспільстві може набувати різних форм, які здатні частково перехреснуватися. Влада особистості здатна проявлятися в соціальному порядку завдяки статусу; в економічному порядку — через класи, які мають нерівний доступ до матеріальних ресурсів; в політичному порядку — завдяки участі в політичних організаціях, зокрема в партіях і державі.

Яким же чином та які групи особистостей можна виділити у якості реальних «політичних страт», тобто колективних суб'єктів влади, що мають різні владні повноваження та можливості? По-перше, в політичній сфері діють різноманітні соціальні спільноти (класи, нації, різні етнічні та релігійні групи), що тим чи іншим чином включаються у процеси політичної діяльності. По-друге, мова йде про, так би мовити, різноманітні «політичні групи», в яких люди, що в них входять, також включені у політичні процеси, приймають участь у реалізації політичної влади. Але якщо у першому випадку входження особистостей у різні соціальні групи виступає як чинник об'єктивного плану (хоча соціальний стан може змінюватися, але він все ж є відносно стабільним), то у другому — він є досить плинним: людина може підтримувати протягом часу певні політичні цінності та уподобання, але вже протягом будь-якого, навіть дуже короткого часу може їх докорінно змінити.

Розглядаючи ці дві бази поділу людей щодо їх відношення до участі у політичних процесах, треба, безумовно, шукати відповідь на наступне запитання. А чи може бути якийсь поділ людей, особистостей в суспільстві на якісь «соціально-політичні групи», які б об'єднували статуси соціальних та суто політичних угруповань? Інколи ця категорія «соціально-політична група» використовується, але без будь-яких пояснень відносно того, що під нею розуміють [4, с. 34].

Яким чином можна підійти до розуміння наявності та функціонування подібних соціально-політичних угруповань? Автори роботи «Політична соціологія» за редакцією В. Н. Іванова та Г. Ю. Семігіна пропонують наступний підхід. Вони вважають, що взаємовідносини поміж суб'єктами

державної влади можуть бути розглянуті як вертикальні і як горизонтальні.

«Суспільство, — вважають вони, — можна умовно представити у вигляді піраміди, верхівку якої представляє держава та її органи, а підвалини — народ. Згори до низу від суб'єктів влади до їх об'єктів надходять значні імпульси. Тут складаються політичні відносини управління та підпорядкування. Інші, горизонтальні, відносини поміж людьми є переважно не політичними, а соціальними. Але вони також при певних умовах можуть бути політичними. У цих відносинах відсутнє пряме владне підпорядкування. Горизонтальні відносини часто називають громадянськими, а суспільство, де подібні відносини домінують, громадянським» [2, с. 123].

Дещо по-іншому підходить до характеристики соціально-політичної диференціації суспільства І. Е. Бекешкіна. Вона вважає, що політична диференціація суспільства може оцінюватися та вивчатися за двома основними напрямками. По-перше, ідентифікаційна диференціація населення — тобто ототожнення громадянами своїх політичних поглядів за певними ідеологічними напрямками, та партійна ідентифікація. Причому критеріями наявності політичної диференціації суспільства в цьому аспекті тут можуть слугувати: 1) стабільність ідеологічних ідентифікацій; 2) співвіднесеність ідеологічних і партійних ідентифікацій. По-друге, позиційна диференціація — відмінність позицій населення у ставленні до найбільш актуальних проблем соціального життя. В українському суспільстві люди не завжди ідентифікують ідеологічно свої погляди на право-лівій шкалі чи за запропонованим ідеологічними течіями. Проте це не означає, що населення не має стабільних позицій з певних ключових проблем розвитку українського суспільства і що ці погляди не можуть бути віднесені до відповідних ідеологічно-політичних шкал [5 с. 164].

Аналізуючи відомі на сьогодні підходи до виділення та характеристики соціально-політичних груп, ми можемо дати первинне, дуже приблизне, що потребує уточнення, визначення соціально-політичних груп, що функціонують в суспільстві. Соціально-політичні групи — це історичні носії влади, угруповання (соціальні та інші), які виступають як суб'єкти політики, займаючи визначене становище в політичному просторі суспільства та поєднуючи в собі, з одного боку, наявність ознак певних соціальних та інших груп людей, особистостей, з іншого — участь в політичних відносинах управління та підпорядкування поряд з іншим соціально-політичними групами та соціально-політичними інститутами.

Які ж групи можна віднести до соціально-політичних? Незважаючи на дуже слабку розробленість цієї проблеми, наважимося назвати основні з них. Отже у першому наближенні можна казати про наступні групи:

- народ, широкі соціальні маси населення (ми зараз не звертаємося до понять «натовп», «публіка» та ін. — це потребує окремого та глибокого розгляду);

- нації, етнічні угруповання;
- релігійні угруповання;
- керівництво та члени різних політичних партій та громадянських рухів;

- політичні еліти;
- політичні лідери та ін.;
- політична опозиція;
- протестні групи;
- терористичні угруповання та ін.

Навряд чи наведений перелік можна вважати вичерпаним. До нього, наприклад, не включені так звані групи інтересів чи така соціально-політична група, як олігархи, які поєднують фактично фінансову та політичну владу, до якої мають доступ. Але й ті соціально-політичні угруповання, які означені вище, їх характеристика, аналіз їх функцій та діяльності дають змогу розуміти та науково обґрунтувати багато складних питань, пов'язаних із функціонуванням та розвитком політичної системи. Наведемо лише декілька прикладів.

Так, у випадку із такими соціально-політичними групами, як нації та етноси, серед ключових можна виділити проблему взаємовідносин поміж титульними націями та національними меншинами. Незважаючи на те, що після розпаду континентальних імперій в Європі в рамках Паризьких мирних договорів була створена перша міжнародно-правова система захисту прав національних меншин, питання правового та політичного захисту останніх лишається багато в чому невирішеним. Притому справи по-різному ідуть у різних країнах.

Так, серед трьох основних рівнів політичної участі національних меншин — латентного, організаційного та політичного — до останнього «доходять» лише їх незначна кількість. Так, в Україні серед численних національних меншин на подібний рівень вийшли, створили власні партії та політичні рухи, беруть участь у виборах різних рівнів і політичному житті країни лише дві національні меншини, а саме: російська та кримськотатарська. Щодо інших меншин (а їх в Україні десятки) йдеться лише про можливі розвиток та впровадження різноманітних концепцій національно-культурної автономії. Поміж тим саме активна політична участь національних меншин в політичному житті країни виступає як альтернатива асиміляції їх титульною нацією, дозволяє активно та ефективно відстоювати інтереси своїх народів. До речі, саме ця тенденція проявилася після ухвалення в Україні так званих «мовних законів» та спроб використання відповідного законодавства при впровадженні мов низки національних меншин на своїх територіях.

Особливу роль у політичній стратифікації суспільства відіграє така соціально-політична група, як еліти. Відомо, що протягом історії мали місце, змінюючи одна одну, такі типи політичної стратифікації суспільства, які відзначалися різним статусом та значимістю політичних еліт: фізико-генетична, рабовласницька, кастова, станова, теократична, соціально-професійна, класова, культурно-нормативна, культурно-символічна. У межах кожної з цих моделей еліти в політичному аспекті відігравали різну роль та мали різний доступ до влади.

Так, в основі фізико-генетичного типу стратифікації лежить диференціація соціальних груп за соціально-демографічними ознаками. В такому

суспільстві соціальний стан людини та її становище в політичному просторі визначалося завдяки статі, віку, певним фізичним якостям. При рабовласницькому типі політичної стратифікації остання визначалася приналежністю людей до певних груп, що розрізнялися наявністю або відсутністю прав власності та громадянських прав. У становій системі політичної стратифікації різниця поміж групами виходила з наявності у них тих чи інших юридичних прав та, відповідно, можливостей участі в реалізації політичної влади. У культурно-історичному типі стратифікації диференціація (як соціальна, так і політична) виникає з відмінностей доступу до соціально значущої інформації, відповідно до участі в політичному житті і т. ін.

Однією з дуже важливих та цікавих з точки зору проблеми, що розглядається, соціально-політичних груп виступає бюрократія. Вона виступає як один з важливих суб'єктів реалізації політичної влади в сучасному суспільстві, як посередник у владних відносинах між державою та громадянами.

Особливості статусу бюрократичного апарату в демократичному суспільстві призводять до того, що вищі та частина середніх представників державної бюрократії мають достатньо значний владний потенціал і виступають відносно самостійними суб'єктами політики. Зважаючи на те, що мова йде про бюрократію в демократичному суспільстві, а також враховуючи той аспект, що її представники не обираються громадянами, подібна значна роль бюрократії створює небезпеку посилення її впливу не тільки на розподіл різних ресурсів, але й може обмежувати принципи демократичного функціонування громадянського суспільства.

Не менш значущу роль відіграють й інші соціально-політичні угруповання, які згадувалися вище: це і політична опозиція, і протестні групи населення та відповідні громадські організації. Навіть терористичні угруповання, які являють собою специфічний суб'єкт політичної діяльності, займають певне місце в системі політичної стратифікації сучасного суспільства та демонструють хоча й різний, але серйозний рівень політичного впливу на процеси функціонування та розвитку суспільства.

Висновки дослідження. Розгляд проблеми політичної стратифікації демократичного суспільства дозволив зробити наступні важливі висновки. По-перше, в сучасному демократичному суспільстві виділяються певні суб'єкти політичної діяльності (особистості та різноманітні групи індивідів), які знаходяться у відносинах владних нерівностей. Останні ж мають тенденцію до інституціоналізації через використання різноманітних технологій.

По-друге, в демократичному суспільстві дійсно існує політична стратифікація, яка характеризується наявністю в ньому різноманітних груп, які різняться по доступу до політичної влади та можливостях її використання. При цьому можна казати про наявність в суспільстві у якості суб'єктів політики не тільки окремих особистостей та соціально-політичних інститутів, але й «соціально-політичних груп» особистостей, індивідів.

Список використаної літератури

1. Соловьев А. И. Политология. Политическая теория, политические технологии / А. И. Соловьев. — М. : Аспект Пресс, 2000. — 559 с.
2. Политическая социология / [Л. Н. Алисова, З. Т. Голенкова, В. Н. Иванов и др.]; под ред. В. Н. Иванова, Г. Ю. Семигина. — М. : Мысль, 2000. — 295 с.
3. Куценко О. Д. Стратифікація політична / О. Д. Куценко // Соціологія політики: енциклопедичний словник / [авт.-упоряд.: В. А. Полторака, О. В. Петров, А. В. Толстоухов]. — К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2009. — С. 377–378.
4. Ильясов Ф. Н. Политический маркетинг. Искусство и наука побеждать на выборах / Ф. Н. Ильясов. — М. : ИМА-пресс, 2000. — 200 с.
5. Бекешкіна І. Е. Політичні інтереси і політичні орієнтації соціальних суб'єктів / І. Е. Бекешкіна // Соціологія політики: Підручник у 2 частинах / [за ред. В. А. Полторака, О. В. Петрова, А. В. Толстоухова]. — К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011. — Ч.1. — С. 159–171.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2013

В. А. Полторака

Кафедра политологии, социологии и гуманитарных наук
Днепропетровского университета имени Альфреда Нобеля,
к. 3402, ул. Набережная Ленина, 18, г. Днепропетровск, 49000, Украина

ПОЛИТИЧЕСКАЯ СТРАТИФИКАЦИЯ СОВРЕМЕННОГО ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА И СОЦИАЛЬНО- ПОЛИТИЧЕСКИЕ ГРУППЫ

Резюме

Статья посвящена анализу важной и практически не изученной в социологии политики и политологии проблемы стратификации разных социальных и других групп в политической структуре общества, то есть по их «доступу» к власти, возможностям ее использования. Рассматривается вопрос относительно властных неравенств в демократическом обществе, их источников, институционализации, использования и преодоления в разных типах обществ.

Ключевые слова: политическая стратификация, социально-политические группы, властные неравенства.

V. A. Poltorak

Department of political & sociological studies & humanities,
Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk,
r. 3402, Naberezhna Lenina 18 st., Dnipropetrovsk, 49000, Ukraine

POLITICAL STRATIFICATION OF MODERN DEMOCRATIC SOCIETY AND SOCIAL-POLITICS GROUPS

Summary

The article is devoted to important and practically not studied problem of different social and other groups stratification in political structure of the society in Sociology of politics and Political Sciences, i. e. according to its «access» to the governance, the opportunities of its using. The question about authoritative inequalities in democratic society, its sources, institutialization, using and overcoming in different types of societies is considered in the article.

Key words: political stratification, social-politics groups, authoritative inequalities.